Konsument verket • KO

Rapport 2018:19

Marknadskontroll av skydd för hästsport 2017

2018:19 Marknadskontroll av skydd för hästsport
Konsumentverket 2018

Ansvarig handläggare: Susanne Ståhl (projektledare), Elisabeth Andreasson, Lena Bergman Bokvist, Kerstin Jönsson, Åsa Persson

Förord

Medlemsstaterna i EU är skyldiga att bedriva marknadskontroll av produkter som släpps ut på marknaden. Krav på att marknadskontroll ska bedrivas finns bland annat i EU-förordning 765/2008 om ackreditering och marknadskontroll samt förordning (2014:1039) om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn. I Sverige är Konsumentverket en av flera marknadskontrollerande myndigheter som ska utföra marknadskontroll och på så sätt tillse att produkter som saluförs uppfyller krav på säkerhet, hälsa, miljö och andra lagstadgade egenskaper.
Marknadskontroll syftar inte bara till att skydda konsumenternas säkerhet och hälsa, utan också till att säkerställa likvärdiga konkurrensförhållanden mellan företag. Oseriösa näringsidkare ska inte få skaffa sig konkurrensfördelar i form av lägre priser eller annat genom att bjuda ut produkter som inte är säkra. Därmed ska marknadskontroll i förlängningen också bidra till att EU:s inre marknad fungerar effektivt.

Sammanfattning

Konsumentverket är marknadskontrollmyndighet för regelverket om personlig skyddsutrustning för privat bruk. Lagstiftningen innehåller krav som ska säkerställa att de utrustningar som konsumenter köper ger ett tillräckligt skydd. Det är näringsidkarens ansvar att tillhandahålla säkra produkter. Genom marknadskontroll kan myndigheten följa upp att lagstiftningens krav respekteras av näringsidkarna.

Vid Konsumentverkets kontroll av skydd för hästsport valdes produktkategorin ridhjälmar ut att ingå i kontrollen. Syftet med marknadskontrollen har varit att kontrollera att hjälmarna uppfyller gällande regelverk men också att öka kunskapen hos näringsidkarna med avseende på krav på dokumentation och märkning för produkterna.

Konsumentverket kontaktade 12 olika näringsidkare med begäran om uppgifter för specifika ridhjälmar som verket köpt in för kontrollen. Marknadskontrollen omfattade granskning av dokumentation, produkternas märkning och medföljande bruksanvisning. Endast fyra av 18 granskade ridhjälmar klarade granskningen helt utan anmärkning. I de fall där Konsumentverket påtalade att rättelse var nödvändiga vidtog samtliga näringsidkare frivilliga åtgärder.

Abstract

The Swedish Consumer Agency is the responsible market surveillance authority for the Product Safety Act and for the Act on Personal Protective Equipment (PPE) for private use in Sweden. The legislation contains requirements to ensure that the equipment provides adequate protection to the consumer. It is the producer who has the responsibility to provide safe products. The Swedish Consumer Agency performs market surveillance activities in order to ensure that the products put on the market are safe.

The market surveillance on protective equipment of equestrian protection focused on equestrian helmets. The purpose of the market surveillance activity was to ensure that the products comply with the relevant health and safety requirements, and to increase awareness and knowledge among companies with respect to documentation and marking.

The Swedish Consumer Agency contacted 12 different companies and requested relevant documentation for one specific head protector which have been bought for the control. The market control included evaluation of documentation, marking and user instructions for 18 products. Only four of the head protectors had no remarks from the evaluation. The companies have taken voluntary measures when necessary.

Innehållsförteckning

1 Bakgrund 7
1.1 Regler för personlig skyddsutrustning 7
1.1.1 Europastandard EN 1384 - Ridhjälmar 8
2 Urval, metod och genomförande 10
3 Resultat 11
4 Analys 12
5 Bilagor 13

1 Bakgrund

Medlemsstaterna i EU är skyldiga att utföra marknadskontroll av produkter som tillhandahålls på den nationella marknaden. Det är medlemsstaternas myndigheter som ska utföra marknadskontroll och på så sätt se till att produkter som saluförs uppfyller krav på säkerhet, hälsa, miljö och andra lagstadgande egenskaper. I Sverige är Konsumentverket en av flera marknadskontrollmyndigheter.

Den marknadskontroll som myndigheten utför syftar, förutom till att skydda konsumenternas säkerhet och hälsa, även till att säkerställa likvärdiga konkurrensförhållanden mellan företag. Konsumentverkets marknadskontrollaktiviteter utförs i huvudsak genom stickprovskontroller inom olika produktgrupper och kan ibland omfatta provning, dokumentkontroll och kontroll av produktens märkning. Marknadskontroll kan till exempel startas med anledning av ett olycksfall eller att en anmälan lämnats in till myndigheten.

Cirka 500 000 personer rider regelbundet för att tävla, få motion eller som rekreation. Ridning är en av Sveriges största barn- och ungdomsidrotter i åldern mellan sju och tjugofem år. Efter en nationell skattning baserad på skadedata från IDB för åren 2013 – 2017 visar att i storleksordningen 12 000 personer uppsökte årligen en akutmottagning efter att ha skadats i ridolyckor eller vid annan hästhantering. Skall- och hjärnskador förekom i 17 procent av de registrerade olyckshändelserna.

Konsumentverkets marknadskontroll av skydd för hästsport är dels en uppföljning av en tidigare marknadskontroll av ridhjälmar som utfördes 2013 där det förutom bristande provningsresultat uppdagades flera brister i dokumentationen. En annan anledning till att produktgruppen valdes för kontroll är för att följa upp hur marknaden hanterat de nya regler som gäller för ridhjälmar sedan EU kommissionen beslutat om att dra tillbaka referensen till standarden EN 1384.

Konsumentverket har observerat att det har kommit nya typer av kroppsskydd för hästsport. Skydden, som sys eller träs in i för ändamålet avsedda fickor i västar och jackor, har tagits fram för motorcyklister men marknadsförs även som skydd för hästsport. Detta skulle kunna ge konsumenten en falsk trygghet om skyddet inte uppfyller de krav som ställs på kroppsskydd för ridning.

1.1 Regler för personlig skyddsutrustning

Konsumentverket är marknadskontrollmyndighet för personlig skyddsutrustning för privat bruk. För att personlig skyddsutrustning ska få säljas måste den uppfylla grundläggande hälso- och säkerhetskrav enligt lagen (1992:1326) om personlig skyddsutrustning för privat bruk (PSUL). Kraven omfattar bland annat skyddsverkan, utformning, märkning och produktinformation. PSUL kompletteras av en tillhörande förordning (1993:972) och av Arbetsmiljöverkets föreskrifter ”Utförande av personlig skyddsutrustning” (AFS 1996:7). Även produktsäkerhetslagen (2004:451) och produktsäkerhetsförordningen (2004:469) kan tillämpas vid ingripanden mot personlig skyddsutrustning som inte uppfyller kraven. Den svenska

lagstiftningen på området har sin bakgrund i EU:s direktiv om personlig skyddsutrustning (89/686/EEG).
Från och med 21 april 2018 ersätts det gamla direktivet om personlig skyddsutrustning 89/686/EEG, med tillhörande lagstiftning, av förordning (EU) 2016/425. Denna EU-förordning är direkt tillämplig i Sverige och innebär en modernisering och effektivisering av regelverket inom området. EU-förordningen kompletteras i den svenska lagstiftningen av lagen (2018:125) och förordningen (2018:127) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om personlig skyddsutrustning. Förordning (EU) 2016/425 och direktivet 89/686/EEG gäller parallellt under ett år, men från och med 21 april 2019 tillämpas endast den nya förordningens regler.

Personlig skyddsutrustning definieras som en utrustning som du bär eller håller till skydd mot en eller flera hälso- eller säkerhetsrisker. Exempel på hästsportsskydd som är personlig skyddsutrustning är ridhjälmar, stallskor och skyddsvästar.

Personlig skyddsutrustning delas in i tre olika kategorier beroende på vilka risker de ska skydda mot. Kategori I är enkla skydd, till kategori II hör de vanligaste skydden, till exempel de flesta idrottsskydden, kategori III är komplicerad utrustning som ska skydda mot livsfara. Skydd för hästsport, såsom ridhjälmar och skyddsvästar, hör till personlig skyddsutrustning kategori II vilket innebär att tillverkaren ska kunna uppvisa ett typkontrollintyg utfärdat av ett särskilt laboratorium, ett så kallat anmält organ. Tillverkaren ska även ha upprättat en försäkran om överensstämmelse och en bruksanvisning på svenska innan denne kan CE-märka produkten. All personlig skyddsutrustning måste vara CE-märkt för att få säljas inom EU.

De säkerhetskrav som kan ställas på en produkt preciseras ofta i europastandarder eller internationella standarder. Utrustningen förutsätts vara säker om den överensstämmer med en standard till vilken hänvisningar har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning.

1.1.1 Europastandard EN 1384 - Ridhjälmar

Sedan den 4 november 2014 gäller nya regler för ridhjälmar efter att EU kommissionens beslut om att dra tillbaka referensen till standarden EN 1384 trätt ikraft. Ridhjälmar får inte längre vara enbart typkontrollerade /certifierade mot EN 1384.
Ridhjälmar som tillverkats från och med 4 november 2014 måste antingen ha ett nytt typintyg eller ett annat intyg som visar att hjälmen fortfarande uppfyller grundläggande hälso- och säkerhetskrav i PPE-direktivet (89/686/EEG). Typintygen för dessa hjälmar får alltså inte enbart referera till EN 1384. De så kallade anmälda organen (Notified bodies) som typkontrollerar/ certifierar hjälmar har kommit överens om en tillfällig metod som benämns RFU CNB/P/01.040. Denna metod används nu för typkontroll/certifiering av ridhjälmar. I metodbeskrivningen anges att hjälmarna ska hänvisa till ”VG1 01.040”.

För hjälmar som redan finns i omlopp och som är tillverkade före 4 november 2014, har Kommissionen inte fattat något beslut om vad som ska gälla. Det innebär i korthet att det är tillåtet att använda eller sälja hjälmar som är tillverkade före detta datum och som är CE-märkta enligt EN 1384.

Standardiseringsorganisationen CEN har tagit fram en ny version av standarden, EN 1384:2017. EU-kommissionen har haft synpunkter på EN 1384:2017 och uttryckt att man inte avser att

harmonisera denna. Arbetet med att revidera EN 1384:2017 pågår, men tillsvidare är den tillfälliga provmetoden RfU 01.040 fortfarande aktuell vid typkontroll av ridhjälmar.
På Konsumentverkets webbplats, konsumentverket.se under rubriken ”Produktsäkerhet” finns mer information. På webbplatsen går det också att ta del av lagstiftningen i sin helhet.

2 Urval, metod och genomförande

I Konsumentverkets senaste marknadskontroll av ridhjälmar (2013) skickades ett antal ridhjälmar på provning och då samtliga hade formella brister avgränsades den här marknadskontrollen till att endast granska de formella kraven på märkning, bruksanvisning och dokumentation.

Efter en inledande inventering av marknaden valdes 18 ridhjälmar ut för kontrollen. Urvalet gjordes på ett sådant sätt så att det skulle bli en spridning av varumärke och näringsidkare. Samtliga ridhjälmar som ingick i kontrollen köptes in. Ett informationsbrev skickades ut till de näringsidkare som valts ut. Ärenden öppnades för var och en av de utvalda hjälmarna och Konsumentverket begärde in dokumentation från respektive näringsidkare. Handläggningen av ärendena utfördes inom projektets ramar.

Det har visat sig att det på marknaden förekommer skydd som är avsedda för motorcyklister, men som marknadsförs som skydd vid ridning. Konsumentverket valde därför att i projektet göra en inventering av marknaden för dessa skydd, för att uppskatta behovet av en framtida kontroll. Ett antal ärenden kan komma att inledas i ett senare skede, men kommer då att handläggas utanför projektet. I inventeringen undersöktes skyddsvästar som marknadsförs för hästsport och som endast refererar till standarden för skydd för motorcyklister, EN 1621.

3 Resultat

Konsumentverket kontaktade 12 olika näringsidkare med begäran om uppgifter för de 18 ridhjälmar som valts ut för kontrollen. De uppgifter som begärdes in var typkontrollintyg, försäkran om överensstämmelse (DoC) samt provningsrapport som ligger till grund för utfärdandet av typkontrollintyget. Kontrollen omfattade även granskning av ridhjälmarnas märkning och medföljande användarinformation/ bruksanvisning. En samanställning av resultatet för respektive produkt bifogas.

För de kontrollerade ridhjälmarna kan myndigheten konstatera följande:

- Samtliga hjälmar som tillverkats efter 4 november 2014 hade en hänvisning till tillägg till standard EN 1384.
- För sju hjälmar uppvisades bristfällig försäkran om överensstämmelse
- För samtliga hjälmar kunde godtagbart typkontrollintyg uppvisas
- Tre hjälmar hade bristande märkning
- Tre hjälmar hade större brister i användarinformationen/bruksanvisningen

För tre av hjälmarna var bristerna i dokumentationen så omfattande att rättelse var nödvändig, i dessa fall vidtog näringsidkarna frivilliga åtgärder.

Rapporten kommer att publiceras på Konsumentverkets webbplats.

Inventeringen som myndigheten har gjort av ridvästar visar att det finns ett antal skydd på marknaden där information hos återförsäljare endast refererar till standarden för skydd för motorcyklister, EN 1621.

4 Analys

Det är tillverkarens skyldighet att ta fram ett tekniskt underlag för produkten, att lämna produkten för typkontroll till ett anmält organ och att upprätta en skriftlig försäkran om överensstämmelse där tillverkaren försäkrar att alla exemplar av produkten är identiska med det exemplar som lämnats för typkontroll och i övrigt uppfyller lagstiftningens krav. Detta innebär i förlängningen även att tillverkaren måste ha en god produktionskontroll för att säkerställa en jämn kvalitet på produkterna.

Importören har i sin tur en skyldighet att försäkra sig om att de produkter denne planerar att importera uppfyller kraven. För personlig skyddsutrustning för privat bruk, kategori II och III, ska tillverkaren kunna visa att det finns ett typkontrollintyg och en försäkran om överensstämmelse för produkterna. Det ska även finnas en bruksanvisning på svenska och produkterna ska vara korrekt märkta.

Samtliga hjälmar hade typkontrollintyg och är därmed granskade av ett anmält organ (Notified body). Den mest återkommande bristen fanns hos försäkran om överensstämmelse. I flera fall hade olika tillverkare angivits på typkontrollintyget och försäkran vilket antyder att det är svårt för näringsidkarna att avgöra vilken ansvarsroll de har.

Marknadskontrollens resultat tyder på att det fortfarande finns bristande kunskap hos näringsidkarna gällande regelverket i fråga om dokumentation och märkning, i synnerhet vem som har ansvaret att upprätta försäkran om överensstämmelse.

En av anledningarna till kontrollen var att se hur marknaden har hanterat förändringen gällande EN 1384. Det som har visats under kontrollen är att näringsidkarna i hög grad verkar vara medvetna om förändringen, men att det i stället finns viss okunskap kring vad som ska framgå av dokumentationen och att det ska finnas spårbarhet mellan dokumentationen och produkten. Flera näringsidkare som ingått i kontrollen importerar produkter som de sedan säljer under eget varumärke. Att sätta sitt eget varumärke på en produkt innebär i lagens mening att de påtar sig hela tillverkaransvaret, vilket inte alla näringsidkare är medvetna om.

De skydd som har tagits fram för motorcyklister men som även marknadsförs som kroppsskydd vid ridning kan ge konsumenten en falsk trygghet om skyddet inte har kontrollerats mot kraven i standard EN 13158[1]. Funktionen hos skydd avsedda för motorcyklister och skydd avsedda för ridning skiljer sig åt. MC-skydden ger inte samma skydd avseende penetration och har inte de krav som ridvästar har när det gäller vilken kroppsyta som ska ges ett skydd. Använder man ett skydd som är avsett för en annan typ av användning finns en risk att detta inte ger ett fullgott skydd.

[1] SS- EN 13158 Skyddskläder – Skyddsjacka, kropps- och axelskydd för ridning: För ryttare, kuskar och personal som arbetar med hästar – Krav och provningsmetoder

5 Bilagor

Bilaga 1: Informationsbrev - Marknadskontroll av ridhjälmar
Bilaga 2: En sammanställning av resultatet för respektive produkt

Konsument verket · KO

Marknadskontroll av ridhjälmar

Foto: Öjvind Lund

Sedan den 4 november 2014 gäller nya regler för ridhjälmar. De får inte längre vara enbart typkontrollerade /certifierade mot EN 1384. Med anledning av det kommer Konsumentverket inom kort att genomföra en marknadskontroll-aktivitet innefattande dokumentkontroll av ridhjälmar.

Vem vänder sig detta till?

Detta utskick riktar sig i första hand till dig som tillhandahåller personlig skyddsutrustning i form av ridhjälmar.

Konsumentverket har i samband med den aktuella marknadskontrollaktiviteten rätt att begära in de upplysningar, handlingar och varuprover som behövs för att kunna genomföra tillsynen.

Vad är personlig skyddsutrustning?

Personlig skyddsutrustning är ett begrepp som omfattar alla produkter som är gjorda för att bäras eller hållas av en person som skydd mot hälso- och säkerhetsrisker. För att personlig skyddsutrustning ska få säljas måste den vara CE-märkt.

Den ska också uppfylla grundläggande hälso- och säkerhetskrav enligt lagen (1992:1326) om personlig skyddsutrustning för privat bruk. Även produktsäkerhetslagen (2004:451) kan tillämpas vid ingripanden mot personlig skyddsutrustning som inte uppfyller kraven.

Läs mer

Vill du veta mer om regler för personlig skyddsutrustning? Beställ "Det mesta du behöver veta om personlig skyddsutrustning". Du hittar den genom att söka efter broschyren på Konsumentverkets webbplats.

Projektledare vid Konsumentverket: Susanne Ståhl

Har du frågor är du välkommen att kontakta Konsumentverket via:

telefon 0771 - 42 33 00
e-post konsumentverket@konsumentverket.se

Ändrade regler för ridhjälmar

EU-kommissionens beslut om att dra tillbaka referensen till standarden EN 1384 trädde i kraft den 4 november 2014. Beroende på när hjälmen är tillverkad innebär det följande:

Ridhjälmar som tillverkats från och med 4 november 2014:

Måste antingen ha ett nytt typkontrollintyg eller ett annat intyg som visar att hjälmen fortfarande uppfyller grundläggande hälso- och säkerhetskrav i PPE-direktivet (89/686/EEG). Typkontrollintygen för dessa hjälmar får alltså inte enbart referera till EN 1384.

De så kallade anmälda organen (Notified bodies) som typkontrollerar/ certifierar hjälmar har kommit överens om en tillfällig metod som benämns RFU CNB/P/01.040.

Denna metod används nu för typkontroll/certifiering av ridhjälmar. I metodbeskrivningen anges att hjälmarna ska hänvisa till ”VG1 01.040”

Det är viktigt att tillverkare/importörer för en dialog med de anmälda organ (Notified Bodies) som typkontrollerar/certifierar hjälmar i den här frågan.

Ridhjälmar som tillverkats före 4 november 2014:

För hjälmar som redan finns i omlopp och som är tillverkade före 4 november 2014, har Kommissionen inte fattat något beslut om vad som ska gälla. Det innebär i korthet att det är tillåtet att använda eller sälja hjälmar som är tillverkade före detta datum och som är CE-märkta enligt EN 1384.

EN 1384:2017

Standardiseringsorganisationen CEN har tagit fram en ny version av EN 1384. Denna har dock inte fått någon referens i EU-tidningen, vilket innebär att informationen ovan gäller tills vidare.

Hur går marknadskontrollen till?

- Konsumentverket köper in alternativt begär in ett antal ridhjälmar och begär in dokumentation från näringsidkare.
- Konsumentverket granskar hjälmarnas dokumentation, bruksanvisning och märkning. I de fall det framkommer brister ser myndigheten till att näringsidkaren vidtar åtgärder.
- En projektrapport sammantställs och publiceras bland Konsumentverkets publikationer.

Exempel på frågor vid kontrollen

- Är produkten CE-märkt och är märkningen synlig samt fäst varaktigt?
- Följer en en läsbar bruksanvisning på svenska med ridhjälmen?
- Kan tillverkaren uppvisa EG-försäkran samt typkontrollintyg för produkten?

Om ridhjälmen inte uppfyller kraven

Konsumentverket efterstävar i första hand frivilliga åtgärder, men myndigheten kan även fatta tvingande beslut om att:

- Försäljningen stoppas tillfälligt.
- Produkten dras tillbaka från försäljningsledet.
- Produkten återkallas från konsument.

Den som bryter mot kraven avseende skydd för hälsa och säkerhet, utformning eller märkning och annan produktinformation kan åläggas att betala en sanktionsavgift.

Kraven kan riktas mot såväl tillverkare, distributör och importör.

Mer om regler för personlig skyddsutrustning: https://www.konsumentverket.se/for-foretag/regler-per-omradebransch/sport-fritid-och-skyddsutrustning/personlig-skyddsutrustning2/

Bilaga 2

Produkt	Näringsidkare	Brister
Horka 510100 (lila)	F-MEKO Ridsportgrossisten AB	Typkontrollintyg och DoC anger olika tillverkare
Horka Redhorse 510100 K2 (blå)	F-MEKO Ridsportgrossisten AB	
Horselife Pleasure Z-6	Källquist AB	Brister i EG-försäkran om överensstämmelse
Horselife Avance RHV0017	Källquist AB	Brister i EG-försäkran om överensstämmelse och märkning
Lami-cell Cobra RCK6201	Hööks hästsport AB	Brister i bruksanvisning/information
Lami-cell ventex RCH6231	Hööks hästsport AB	Brister i bruksanvisning/information
Kylin Safe ride strass QL-615A/B	Börjes Tingsryd AB	
Philly sparkle E06	JACSON / AB Dogman	Brister i DoC
Jimpi 2x	HorseMeUp AB	Brister i DoC
Casco Nori R10	Emmishoppen	Brister i märkning
Ridhjälm HKM R10-61010	Emmishoppen	Brister i DoC
KEP Smart	XXL Sport & Vildmark AB	Brister i bruksanvisning/information
Charles owen Sparkly YR8	Equality Line AB	Brister i DoC
Barnhjälm Uvex onyxx Friends	Jump inn Sporthästar & Shop Trollhättan	
CRW Flashline Z-12	Hööks hästsport AB	Brister i bruksanvisning/information
Kylin strass QL-615A/B	Garnowa KB	Brister i märkning
HKM K-11	Gekås Ullared	Brister i DoC
Horze 30014	Gekås Ullared	

I de fall där Konsumentverket påtalade att rättelse var nödvändiga vidtog samtliga näringsidkare frivilliga åtgärder.

Konsumentverket, Box 48, 651 02 Karlstad
Telefon: 0771-42 33 00. **konsumentverket.se**